

FEJTÖRŐ.

Geometriai kérdés:

Egy háromszög A szöge 20 fokkal nagyobb, mint B és C szög összege; B szöge 10 fokkal kisebb, mint C szög kétszerese. Hány fokúak a szögek?

(Harmos Ervin.)

Történelmi kérdés:

Hogy hívták azt a XVII. századbeli török zarándokot, ki egész életét vallásos zarándoklatban tölté, felkeresve a mohammedán egyház szent helyeit? Vándorlásai közben Budán érte utól a halál s ott is van eltemetve; sírja felett a törökök türbét építettek, mely ma is megvan s a mozlimok kegyeletének tárgya.

(Csizsár József.)

Vegyteni kérdés:

$C_6H_8O_7$; minek a képlete ez? A ribizkében, a citrom levében fordul elő. Színtelen kristályai vízben könnyen oldhatók; oldata kellemes savanyú ízű. Mire használják? Hogy nevezik sóit?

(Pásztor József.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 május 10.

3. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Számtani kérdés: 8 (nyolc) és 6 (hat). — Történelmi kérdés: Bazarád Mihály. — Földrajzi kérdés: Borszék fürdő. — Képrejtvény: A rosszak egy húron pendülnek.

Helyesen fejtették meg: Polányi Béla, Licht Z., Goldmann Pál, Ordódy László, Spitz Emil, Holessch Gyula, Trstyánszky Gábor, Hartmann Ervin, Feigler Ferenc, Bloch Ernő, Fürst Oszkár, Heiszler Zoltán, Tóth Zoltán, Faragó Andor, Hoensch Gusztáv, Deutsch Sándor, Zászló Simon, ifj. Issekutz Aurél, Schleicher Ferenc, Riesz Kálmán, gr. Toldalagi Mihály, Grünspan Izsák, Lechner Egon, Kiss Aladár, Weil Károly, Fehér Antal, Spiczter Gyula, Purpriger István, Dobránszky Ede, Baranyai Zoltán, Popper József, Grosz József, Jurenák Géza, Brief József, Benkő Károly, Csurgay István, Csillaghy László, Limbek Béla, Vidor Dezső, Rácz Károly, Durkó Ferenc, Lövy Andor, Hólek László, Gengely István, Györgyei Adolf, Gramm Ferenc, Zettl Ágoston, Weiss Ottó, Rogulics János, Grieger Miklós, Argay Zsigmond, László Pál, Altstock Hugó, Mándy Zoltán, br. Villani Lajos, Szemző István, Böhm Béla, Tuschák Imre, Van der Venne Arnold, Békés László, ceki Katona József, Borbély Endre, Kovács Lajos, Bohm István, Fodor Miklós, Gerő István és Béla.

A kitűzött könyvjutalmat (Macé János: Egy falat kenyér története) Lechner Egon főgimn. III. o. t., kolozsvári előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

B. H. (Budapest). Igen érdekes és tanulságos munka. Örvendünk, hogy önnek nemcsak a szépirodalmi művek iránt van érzelme. Életének minden szakában őrizkedni kell az egyoldalú műveltségtől. A komolyabb olvasmányok teszik lelke világát tartalmasná; a szépirodalmi művek egy része csupán szórakoztatja ebben a korban a fiatal olvasót. Földrajz, történelem, természettudomány mind szükséges. Csak haladjon tovább ezen az úton. — **Nagyratörő.** Csapán egy jóakaró, atyai tanácsot tartogatunk az ön számára: legyen szerény. Ha kellő önbizalmat járul az önértékezéshez, sikerülni fog; ha azonban önértéke elhallgattatja a bíráló szót, tehetsége nem fog lépést tartani nagyratörő vágyaival, ez pedig nagy baj lesz. — **M. L.** (Mohács). Mind a két versben találtunk némi hangulatot. Vannak költői formában kifejezhető érzelmek, de még nem érti — nem is értheti — a kifejezésnek módját. A nyilvánosság elé ne siessen olyan mohóan. Mi a fiatal poétai törekvéseket nagyon szeretjük, szép és nemes törekvés az, de mihelyt az érvényesülés kívánsága járul a törekvéshez, föl kell emelünk óvó, figyelmeztető szavunkat. Hadd forrjon az érzelem, hadd tisztuljon, mint a bor, melyet must korában olesón vesztegetnek s ha erős borrhá érik, drágán adnak. — **Novicius.** 1. A XVI. századból való. 2. Élete viszonyait nagyon fogytékosan ismerjük. 3. A második félvégéig. 4. Nemsokára meg fog jelenni. — **Folyamodó.** 1. Iskolájukban e hónap folyamán hirdetni fogják 2. Nem lehet. — **Vitakozók.** Véletlenül nem volt katolikus, hanem evangélikus; no de remélem, ez nem baj? Ha nagy költőinket ebből a szempontból ítéljük meg, sok igazságtalan ítéletre vetemednék gyarló eleménk. — **Vizsgáló** — azaz jobban mondva: vizsgálóra készülő. 1. Nem kell. 2. Jövő hónap első felében. 3. Miért kellene megvenni azt a sapkát, ha nem akarja? Hiszen a sapkát tudvalevőleg pénzért adják. — **B. D.** (Pozsony). Jövő hónapban elmegyünk mi is, addig remélem megszűnik minden izgalom. — **F. F.** (Pozsony). Irjon a hirdetésben jelzett címre; az is elegendő. — **U. D.** (Szolnok). Cimezze levelét az illető lap szerkesztőségéhez, Budapestre, így is megkapják. A lap azután szívesen szolgál felvilágosítással. — **H. Gy.** (Besztercebánya). Mindazok, melyek abba a tankerületbe tartoznak. — **F. E.** (Szendrő). 1. Küldhet, de hogy közöljük-e, azt így nem mondhatjuk meg. 2. «A kincs», vígj. 1 felv. (8 fű) Lessing után (Winter N. Sz.); «A királynő keztyűi», tört. vígj. 1 felv. (4 f., 2 l.) Tábori Róberttől; Gaal Mózesnek, két ifjúsági színmű, megjelent a Kis-Könyvtárban. — **B. E.** (Budapest). 1. Akármelyik hamburgi bélyegkereskedőtől megrendelheti. 2. A kiadótársulat (Athenaeum) szívesen küld egy füzetet megtekintésre. — **S. L.** (Karcag). Himnlóhelyes volt. — **K. B.** (Eger). 1. Nem közölhető. 2. Egyes szám ára 25 fillér; beküldheti levélbélyegeken is. 3. A kiadóhivatal intézkedett már. — **I. G.** (Miskolc). Az a szám már elfogyott.

KATZERudvari
szállító.
Árjegyzék
ingyen.

Hazánk első és legnagyobb

Molykár Ellen

9922

Biztosító Megóvó Intézete

Iroda: VI., Ó-utca 42. szám.

Raktárok: VI., Ó-utca 42., 44. (saját ház), 45.
46. és Uj-utca 43. Budapest.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDAJA

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

"PRO DEO ET LIBERTATE!"

Ezek a latin szavak állottak a zászlón, mellyel Lengyelországból elszökött éppen kétszáz esztendővel elindult II. Rákóczi Ferenc, hogy harcoljon a vallás-szabadságért és az alkotmányért.

Nevezetes évforduló ez az, illő, hogy megálljunk, hogy eltűnjünk. Szédítő utat tett meg a nemzet ezalatt a kétszáz esztendő alatt, de nem hisszük, hogy a megváltozott viszonyok el tudták volna feledtetni a magyar szabadság legönzietlenebb hőisének emlékét. És jól esik tudnunk azt, hogy éppen ebben az évben fokozottabb buzgósággal folytatódik a gyűjtés főleg az ifjúság körében arra, hogy Rákóczi Ferenc hamvait a konstantinápolyi galatai kolostor templomából haza hozzák és abban a földben temessék el, amelyért mindenét feláldozta.

Idézzük fel emlékét szent kegyelettel, nem, ez nem volna elég, idézzük fel rajongó szeretettel, mert a dicső emlékekben gazdag magyar történelemnek alig van még egy másik alakja, aki az utódok rajongó szeretetére annyira reászolgált volna, mint II. Rákóczi Ferenc.

A legboldogabb gyermekkor után a legmostohább ifjúság jutott neki osztályrészeül. A bálványként imádott édes anya kebeléről tépik le a hatalmasok s rideg kolostor falai között, idegen országban serdült ifjúvá. Családja emlékeitől, a vele született érzelmektől hiába akarják megfosztani: nem sikerül. Anyjának hős lelke virraszt felette az idegen hazában, a büszke Zrinyiek vére nem apad el, nem

RÁKÓCZI FERENC. — Mányoki festménye.

fia; azé a Zrinyi Péteré, aki hóhér-bárd alatt vérzett el Bécsűjhelyen s azé a Zrinyi Ilonáé, aki három esztendeig védte Munkács kövartát a császári sereg ellenében.

A balsors üldözi az első lépésnél. Kém jár a sarkában, levelét, melyet XIV. Lajos francia királyhoz intézett, a hitvány kém Bécsbe viszi s Rákóczit elfogják. Ugyanabba a börtöncellába zárják, ahol nagyapja sínylődött, ugyanaz a sors várna reá is, ha a szerencsés körülmények nem jönnének segítségére. Megszabadul és Lengyelországba menekül, hogy onnan jöjjön be kibontott zászlájával, azzal a zászlóval, melyen e latin szavak állottak: «Pro deo et libertate» — ezelőtt kétszáz esztendővel. És a zászló alá gyült a nemzet, nemcsak a nemes urak, akiknek fáj a magyar alkotmány eltörlése, a zsoldos katonák elbizakodottsága, az idegen kormány zsarnok uralma, hanem a nép ezre meg ezre, a minden jog nélkül szűkölködő nép is megértette, hogy Rákóczy az igazság védelmére rántotta ki hüvelyéből kardját. Mintegy a földből, csoda-kéz érintésére nőttek ki a hősök, akik a régi magyar vitézséget föltámasztották sirjából. Vak Bottyán, Bezerédi, Balogh Ádám, Ocskay a «rongyos» kurucok hadával elkalandoznak a haza határain túl, félelmessé teszik a kurucnevet s hatalmassá a Rákóczy nevet.

Nyolc esztendőnek minden fénye és gyásza feltűnik emlékezetünkben ezen a napon. Diadalmas csaták, újjongó kurucok, vert hadak rendetlen futása, viharos gyűlések, meghasonlás, hatalmi versengés, árulás: büszkeséggel és szomorúsággal töltik el a szívünket. És e változó színgomolyagból egyforma tiszta fénnel ragyog reánk a fejedelem nemes alakja.

A királyi hatalom vágya nem kísérti meg szívét, csak egyet akar: szabadnak látni a hazát, szabadnak és megelégedettnek a nemzetet.

Mikoron pedig az utolsó remény szikrája is ellobban: kezébe veszi a vándorbotot s idegen földön bújdosik. Eszi a hontalanságnak keserű kenyerét és meghal idegen földön, eltemetik idegen földön — és azok, akik itthon maradtak, a jobbra fordult viszonyok között, ó, be hamar megfélemedtek róla!

Csak hű barátai kísérték el, akik a nagy fejedelmet jobban szerették, mint a nyugodalmas és békességes életet.

Olvasván Mikes Kelemen leveleit, meg-megdobban szívünk a hívek e leghivebbikének megemlékezésénél. Az egyszerű kamarás mélységes

szeretete emelt legigazabb, legmaradandóbb emléket Rákóczy Ferencnek. A hűséges szív fel-felbuzgó imádsága tesz tanúságot arról, hogy Rákóczy Ferenc nemcsak a történetíró megvilágításában volt rendkívüli ember, az volt ő a mindennapi életben is.

Tragikus sorsa iránt még úgy is felébredne bennünk a részvét, ha magánembernek és nem a közélet derék harcosának tekintenők: ime egy dúsgazdag magyar főúr, akinek az élete megkezdődik a legnagyobb fényben s végződik szomorú hontalanságban; ámde ő nemcsak dúsgazdag magyar főúr, hanem a legföltettebben őrzött nemzeti kincsnek: a magyar nemzet alkotmányos szabadságának is a hőse volt, kifejezője, eszményképe a nemzeti küzdelmekben minden áldozatra kész faji érzésnek. Ez teszi a Rákóczy Ferenc történelmi szereplését fontossá. Ezért illenek reá Széchenyi szavai: «Csak a gyenge szereti önmagát, az erős egész nemzeteket hordoz szívében.»

Nos hát a nemzetnek is szívében kell hordoznia az «eszmévé finomult» Rákóczy Ferenc alakját. Nemcsak válságos időkben, hanem mindig: a jó és rossz napokban egyaránt. A jó napokban figyelmeztessen arra, hogy a dicsőség, melyre oly büszke a nemzet, gyakran múlandó s mindenha készen kell lennie a magyar nemzetnek a rossz napokra, a megpróbáltatásokra is. Ha a nemzet szívében hordozza Rákóczy emlékét, joga van a hazai földnek is arra, hogy visszakerüljön a szabadság nagy hősenek hamva ebbe a földbe és kötelessége a nemzetnek, hogy emléket állítson egyik legnagyobb fiának!

Ti pedig, magyar nemzet fiai, ti a legkisebbek most, kiknek szívében a legnagyobb ő s a legnagyobb fog maradni, gyűljetek az oltár körül, melynek lángja magasán fellobog s amely áldozatra hív. Ott voltatok, midőn a «Szózat» nagy költőjének szobrot akart s akar emelni a nemzet és ott lesztetek, midőn a Rákóczy hamvainak haza szállításáról s a Rákóczinak emelendő szobor megteremtéséről van szó.

Magyar diákok, a «Tanulók Lapja» megindítja a gyűjtést Rákóczy Ferenc hamvainak hazaszállítására és szobrára!

A magyar nemzetnek nem szabad hálával adósnak maradnia!

Gaal Mózes.

Az élet rövid béke s hosszú harc,
És a halál rövid harc és hosszú béke.

Petőfi.

II. RÁKÓCZI FERENC.

Rákóczy!
Meg nem koronázott,
Magyar anyaszülte királyunk!
Kétszázados álom után
Hozzad keseregve kiáltunk.
Lelkünk viharos feketében
Mint felleg fut az égen;
Keletre, keletre űzi, zavarja
A honfűi vad villámos zivatarja.
Keletre, hol a nap támad,
Hol zúg a Marmora habja,
Vándor madarakkal,
Költöző darvakkal
Száll bús sóhajunk, egybeszakadva.
Fehér paripádon siess haza már!
Rákóczy! Kuruc csapatod haza vár!

Álmodozó lelkem előtt
Nyalka kuruc fiadnak
Pallosa szegdeli a levegőt.
Kárpát hegyek északi ormán
Látom lobogód! Haragos szárnya
Beteríti parányi hadad,
Mely indúl diadalmi csatára.
S amint száll lefelé,
Ország szíve felé
Sárga csizmás sereged:
Nőttön-nő, tömörül;
Piros lobogód körül
Egy nemzet zúgja neved!
Megmozdulnak a bécek,
Mint vasba szegett katonák,
Felhők le-leszállnak,
Betakarni a Rákóczy hadát.
A föld porba tiport népe
Omlik fejedelme elébe!
Pattan százával paripára
Szabadság zsoldatlan katonája.
És lángba csap ezerek vére
Rákóczy, Rákóczy nevére!
Hajrá, haj kurucok!
Most van jó napotok!
Kardotokat német hússal etessétek!
Sárga csizmát piros vérrel befessétek!
Sarabold, darabold, ahol éred!
Vesszen ki pokolfajzata német!

Haj! majtényi sikon
Egy nagy nyitott siron
Hős Rákóczy megbotolt . . .

Hej, Károlyi Sándor!
Két országnép vádol,
A neveden szégyenfolt!
Vak Bottyán, Bercsenyi,
Balogh, Bezerédi —
Szegett szárnyú sasok már!
Tárogató hangja
Rákóczit siratja.
Bújdosik . . . mert szíve fáj.
A munkácsi sáncon
Rabok nyögnek láncon,
Rézdob pereg messzire . . .
«Én édes országom,
Az Isten megáldjon!»
Rongyos kuruc — szegény legény —
Bújdosik messzire . . .
Nyögnek a nagy erdők,
Sírnak sötét felhők,
Húllanak a levelek,
Merre Rákóczy jár,
Nem süt a napsugár
És támadnak hús szelek.
Sárga csizmák nyomát,
Patkók visszas nyomát
Hóval lepi be a tél.
Idegen országban
Bújdosnak hazátlan,
Merre nap jár, csillag kél . . .

Márvány-tenger partján
Űl Rákóczy szomorún.
«Leesett, széthullott
Diadalmi koszorúm.
Magamat nem bánám,
De népemért lelkem fáj.
Szép Magyarországom!
Jaj, mire is jutottál . . .»

Kétszáz év óta várva-várunk
Koronázatlan nagy királyunk!
S nem láttunk fehér paripádon!
Pedig bérelt labanc hadat
Be sokszor vertünk a határon
Azóta, kétszáz év alatt!
Nem érzed-e halóporodban,
Fölötted a föld néha dobban
S szétszórt hazátlan szellemek
Föl, támadásra keltének?

Ó, vagy talán te várod, hogy érted fölkelünk? S boszúzó hadsorokban sírodra térdelünk, Kiassuk körmeinkkel elporladt csontodat, Nagy gyászmenetben hozzuk hazáig hamvadat. Itthon minden haragnak ére nyelve bűg velünk, Hogy Rákóczi volt élve, kit sirva földelünk! ... Munkács felől megindul vitéz kuruc hadad, Tomboló harcú ménen előtte jársz magad. Udvari száz dobosod a rézdobot veri, Csátára csendülnek fel vak Bottyán fegyveri. A Czinka Panna fája sir, jajgat és kacag, Táborig tárogatók harsogva zajganak. Napsugár lesz a rozsda a pántos palloson, A Bécs felől futó szél jajgat siralmason.

Oláh Gábor.

Rákóczi Ferenc manifesztuma.

A latin nyelven írt híres manifesztum szerzője *Rádai Pál* volt. 1704 jun. 7-dikén adta ki Rákóczi munkácsi táborában. A jogaiban megsértett nemzet szózata volt ez nemcsak a háza, hanem egész Európa hatalmasaihoz; célja az, hogy eloszlassa azt a balhitet, hogy a nemzet fellázadt s bebizonyítsa azt, hogy a fegyveres ellentálláshoz törvényszentesítette joga volt.

Ez a nevezetes manifesztum magyar fordításban így hangzik:

*

«Felszakadoznak a dicsőséges magyar nemzetnek régi sebei és az ország mostoha kormányzása miatt oly sokszor megtépett szabadságának sebet karddal kell kivágni, mert attól kell félnünk, hogy az ausztriai ház végzetes uralma alatt ez a seb az egészséges részt is halálos kórságra juttatja. Megdöbbenve nézi a világ ezt az újra forrongó országot s csodálkozik mindenki azon, hogy ez a nép, mely állandóan dicsőségben és megnyugtató békeségben élt, ime most fegyvert ragad s hosszú idők folyamán gyászos csapások alatt görnyed. Keresik az okát s minthogy nem ismerik a mi viszonyainkat, azt mondják, hogy a magyar nemzet hűtelen a királyához s vele született a lázadó hajlam.

Engedjétek meg, hogy az igazságos fájdalom és panasz tegye elfogulatlaná lelketeket s győzőn meg titeket arról, hogy rosszul ismertétek a mi állapotainkat s így támadt balítéletetek rólunk s győzze meg azokat is, akiket magánérdekeik féktelen villongása tett velünk szemben igazságtalanokká. Elmondjuk, hogy miért fogott fegyvert a nemzet s ti legyetek igazságos bírónk.

Századok múltak el s a bécsi kormány (Ausztriaci) nagyra törő hatalmi terjeszkedéstől indítva a főurak változó kedvezését mesterséges

úton megnyerve kezébe kerítette a királyi hatalmat. Erről tanúskodnak híven a krónikák, erről a ma is élő öregebb emberek; s tanúskodnak arról is, hogy a bécsi kormány mindig ármánykodott az ország régi szabadsága ellen. Avagy miért ragadott fegyvert a híres Báthory-család az uralkodó ellen? Mi készítette Bethlent, mi az én elődeimet: a Rákócziakat, mi Thökölit arra, hogy védelmére keljenek a hazának? Tudja azt az egész világ s hiábavaló a családságnak meszterkedése, hogy az ország jogos sérelmeit képzelt sérelmeknek tüntesse fel. E sérelmek között akkor is, most is az a legégetőbb, s amiatt támadt minden nemzet fölkelés, hogy *hazai törvényeinket vakmerően lábba tiporták*. Mihelyt a bécsi kormány érezte, hogy ígéretei a nemze-

RÁKÓCZI FERENC 8 ÉVES KORÁBAN.

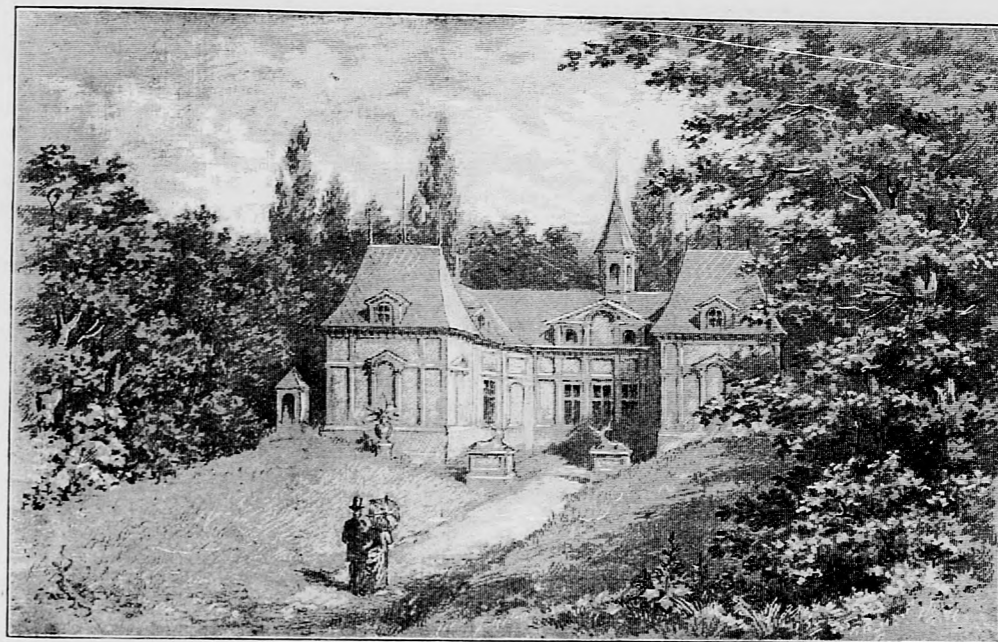
tet elszédítették s a hatalom kezébe jutott, alatomos és napról-napra fokozódó uralomvágnak korlátjait ledöntve odáig merészkedett, hogy végül még a királyi hitlevél sem volt szent előtte. Azt hitte, hogy neki minden szabad, nyitva áll előtte az út, megfojthatja az ország szabadságát. Így hüllött le a lepel alattomban szőtt, titkos szándékáról. És mi történt azután, én édes Istenem! A magyar nemes családok egész sorát kiirtotta, birtokaikat erőszakkal elfoglalta, hivatalos állásaiktól megfosztotta, idegen törvényeket hozott be, jogtalanul súlyos adókat vetett ki s az országnak arany szabadságát, melynek századokon át legféltettebb ereje a szabad királyválasztás volt, megváltoztatta. A szabad királyválasztó országból olyan ország lett, amely örökösödés útján száll apáról-fiúra. A nemzet beleegyezését ehhez a bécsi kormány kiesikarta s hogy hatalma még nagyobb és korlátlanabb legyen, megváltoztatta a híres «jeruzsálemi» András «nagy törvény»-ét is, amely az összes rendeknek

hitványabb korunkig fenmaradó fontosabb kiváltságait a nemzet dicsőségével együtt magában foglalta és eltörülte gonosz számíttással a maga korlátlan hatalmának biztosítása céljából a nemzetnek azt a jogát, hogy a törvényeket megsértő király ellen fegyvert ragadhat. A királyi hitlevélben biztosította a nemzetet arról, hogy a szabad királyválasztás és az ellenállás jogát nem számítva, az országnak minden többi törvényét ép-ségben tartja, ámde, mihelyt hatalmát biztosítva érezte, összetörte rendre ősi alkotmányos jogainkat. Ezt nekünk minden szánakozáskeltés szándéka nélkül jogosan szabad és kell felpanaszolniunk.

Sir az ember lelke, ha arra gondol, hogy azt

éget! Az özvegyek és árvák imája boszúért esd fel az Istenhez.

Megborzad a lélek, ha csak reá gondol is az újonnan behozott új szerzeményi jogra. Az országnak semmiféle törvénye ezt soha meg nem engedte. Nem felel meg sem a törvénynek, sem a lelkiismeretnek. Minő tenger kárt okozott a bécsi kormány ezzel az egész országban! A jogos és törvényes birtokosokat megfosztották birtokuktól s oda adták merőben idegen népek; mellőzték az érdemes hazafiakat, koholt ürügyekkel takaróztak, a királyi szó szentségét megszegték. Lehet-e ennél nyomósabb okot felhozni arra, hogy miért idegenedett el a magyar nemzet szíve a bécsi kormánytól? Lehet-e nagyobb igaz-

RÁKÓCZI FERENC FRANCIORSZÁGI TARTÓZKÓDÁSI HELYE (GROBOIS).

a nemzetet, amely mindig vitéz volt, mintha Mars vére csörgedezett volna ereiben, amely századokon át vagyonát és véréit bőven pazarolva dicsőségesen védte a keresztény Európát: elzárják a katonai méltóságoktól, mellőzik, megcsúfolják a magyar vitézséget! Behoznak mindenféle idegen szerzetet, alig látni magyar embert egy-egy vár élén s az erejétől megfosztott nemzetnek az ősi földön, hazája földjén, mint egy számkivetettnek fel kell jaidúlnia, midőn az idegen iga reá nehezedik. Szerzte a hazában zűr-zavar és össze-visszaság van: megváltozott a világ rendje, az állam összes ügyeinek intézését zsarnoki módon a bécsi udvari tanács bitorolja; rólunk és nélkülünk intézkedik olyan ügyekben, melyeket a hazai törvények szerint csak az ország rendei intézhetnek el. Van-e, aki nem ismeri az udvari kamara hatalmát? Jajszavunk megostromolja az

ságtalanságot képzelni, mint azt, hogy a törvényes, jogos birtokost elűzik abból a birtokból, ahol ősei századokon át, még a török uralom idejében is békeségben éldegéltek — és miért? Csúpan azért, mert a törököt az országból kiűzték. Hiszen erre őket a királyi hitlevél kötelezte, hiszen azok, akiket megalázó szolgaságba sülyesztettek, szintén kivették részüket az ellenség ellen vívott dicsőséges harcokból, pénzzel és vérral határtalan mértékben adóztak. Az igaz ügy felémelt szava, a könyörgés mind nem használt. Törvényt ültek s minden törvény ellenére ítéletet hoztak; kimondták, hogy ime ez bűnös és elvették tőle birtokát. Úgy látszott, hogy a bécsi kormány az egész nemességet ki akarja az országból űzni.

Ezután megbecsültették és az újonnan szerzett jogok megváltására birták az országnak legtöbb

vármegyét. Alája rendelték azoknak a bizottságoknak, melyek nyíltan a törvények szabadságának megsemmisítésére törekedtek. És noha ezek a bizottságok az ország törvényeinek világos és szigorú rendelkezése ellenére keletkeztek, mindazonáltal az ország lakóit gúny tárgyává tették, belebonyolították törvénytelen perekbe s kényszerítették arra, hogy ősi jogait okmányokkal igazolják, megterhelték tömérdek költséggel s arra kényszerítették, hogy igen nagy veszteséggel cseréljék ki birtokaikat; nem törődtek az ország rendes törvényszékeivel, csupán a kir. kincstár véleménye alapján ítélték el. És jöttek szüntelen új német bevándorlók a magyar birtokokra, s a jogos tulajdonosnak fülébe a «Veteres migrate coloni» szólott szomorúan. Feljajdul a jász-kúnok ősrégi, dicsőséges királyi kiváltságokkal biztosított szabadsága s a német lovagrendnek jogtalan uralma alá rendelve titkon sóhajtozik, hogy a járom alól felszabaduljon. Felsőhajt a jogából kiforgatott magyar udvari kancellária és míg azon panaszkodik, hogy egész jogkörét elveszi tőle az udvari kamara, méltán búslakodik. Sőt a természet, maga szintén vádolja az udvari kamarát gyalázatos kapzsiságáért. A föld az Istennek ingyen való kegyelméből kimeríthetetlen mennyiségben adja az országnak a sőt, de az udvari kamara drágán adja el, hogy az ország lakóinak legnagyobb része ékten nagy nyomorúságában kénytelen a természet jótéteményétől megfosztatva könnyével sózni meg mindennapi kenyerét. Nem szólunk a korona javainak elidegenítéséről. . . Amde jogosan panaszkodunk fel, hogy az országban megkésztették a harmincadokat, az árúk egyedárúságát bérbeadták s törhetetlen az, amint az illetékeket behajtják. Hogy buzog fel szívünkben a szomorúság forrása! A korlátlan rendelkezés gögje milliónyi nagy összeggel terhelte meg az országot, pedig a szabad ország szabadsága semmi adó beszédét nem tűri, ha a teljes országgyűlés hozzá nem járul. Olyan éktelen romlása lőn az országnak, hogy késő unokáink is sirva fogják emlegetni. S az édes hazának virágzó és ritka gazdagságban bővelkedő állapota után, nem látunk egyebet, mint szomorú árnyékát a régi boldogságnak. Megsajdul az ember keblében a szív, ha el kell mondania, hogy a nyomorúságos, a koldusbotra jutott nép a kétségbeesésnek minő eszközeihez nyul. Némelyek hurkot vetettek nyakukba, mások török szolgálattal könnyítették sorsukon, ismét mások feleségeiket, gyermekeiket a törököknek hagyták zálogul. Minő kegyetlen, s egy szabad népre elviselhetetlen ez a szolgaság! Az ország köznépe még most is azt hajtogatja, hogy jobb volt az ő sorsa a félhold uralma alatt és okirat tanuskodik arról, hogy az osztrákoknak egy évi zsarolása bőségesen fölért a törököknek öt évtizeden át fizetett adóval.

S addig nem fáradt ki az osztrákok kegyetlen dühöngése, amíg valamennyi rend ellen egyenlően ki nem ontotta mérgét. A főpapságot, a fő-

urakat, a nemeseket és a szabad királyi városokat mind adófizetésre kényszerítették és habár az országnak nyilvános rendeletekkel gyakran kijelentették, hogy a fizetés utolsó éve már-már közel van, mégis az elviselhetetlenül súlyos adó tovább nehezedett reánk, sőt a napról-napra ismétlődő ígéretések dacára is növekedik. Kitalálták a tehernek új fajtáját: a fogyasztási adót; katonai erővel hajtják be, börtön- és botbüntést osztogatnak és az ország tele van titkolt keservvel. Nyilvánvaló, hogy örökös jármot akar-nak a szabad emberek nyakába vetni. Folytassam-e még? Az ország rendes törvényszékeit, melyek a királyi hitlevél s az ősi törvények értelmében évenként fordultak, vagy bizonyos ideig, még pedig akár egy fél évszázadig is működésükben megátolták.

Zűrzavaros vetés kelt ki e magból. Megszegték a törvényeket, megújult a pörösködés, nyomon követte a rablás, nagyra nőtt a hatalmasok önkénye, elnyomták az árvákat, kifosztották az özvegyeket és minthogy az ország lakóinak nem engedték meg, hogy saját törvényeik szerint éljenek, ők sem fordultak egykönnyen idegen bírákhoz s így minden fenekestől felfordult, mert száműzték az igazságot. Ki ne ismerné továbbá azt a hamis ürügyet, mellyel a vallások zavaros ügyét hánytorgatják s ezért a hazai és császári törvények által biztosított vallásszabadságot minduntalan korlátozzák, amint ezt az elnyomott csehek példája bizonyítja. Szétválasztják a folyókat: patakok lesznek belőlük; üszköt vetnek az ország előkelőinek érzelmei közé s vallási zavarok ürügye alatt a meghasonlás magvait hintik szét s elgyengülve lassan az erő, azt tapasztaljuk, hogy hanyatlik az ország. Tanúja ennek igen sok egyházmegye, amely panaszkodik, hogy főpapja idegen nyelven beszél és a törvény ellenére idegenekre ruházott dűsan javadalmazott egyházi méltóságokat, akik csak a dűs jövedelmeket lesik s a magyar nép lelki épülésével nem törődve, tétlenségbe merülve élnek. Porban hevernek az ország törvényei, alávetve az ausztriai önkénynek és az országgyűlés aranyszabadsága csupán az udvari tanács érdekének szolgálja. Mi remény van a továbbépítésre, ha az alap meg-inog? Nincs biztosabb jele a zsarnokság teljessé tételének mint az, hogy a szabad királyságot egy gyülekezetté zsugorítja össze. Megnőtt a még többre vágyó telhetetlen önkény és amit magán-érdek gondolt ki, azt a kényszer alatt állók törvényerőre emelték. Semmitől sem riadtak vissza, hogy az ausztriai hatalom busás szákmány-nak örvendhessen. Ráerőszakolták ennél fogva az országra az országgyűlés helyébe a kormány-székeket s hogy ezek által a lakosságot tetszése szerint kormányozván, csak zsarnoki uralom marad meg a szabad országban: az igazságos bíró ítéletére bizzuk. De mit is időzünk ezeknél még tovább? Ezek az ausztriaiak szándékuk tanú-jeleit adták, mikor négy évvel ezelőtt törvényte-

len módon idegen földre hívták a magyar főurat és sok egyéb dolgon kívül különösen ezeket a pontozatokat terjesztették elő a haza szabadságának megrontására: ezentúl az állandó adóviselés módját az előbb említett látszólagos országgyűlés állapítsa meg, a köznemesség a parasztok sorsára jusson s szabadságát az ország alaptörvényei ellenére, melyek valamennyi rendnek egyenlő szabadságot adnak és abban senkit kisebb vagy nagyobb mértékben részesíteni nem lehet, szorosabb határok közé szorítsák s végre, hogy az ország megszokott törvénykezése az ausztriai törvények szerint módosuljon. Ime, ez a királyi hitlevelek híres szentsége! Idézzünk fel téged eperjesi vérpad! Az örökség megdönté-

ből, a szokásos idézés mellőzésével Bennünket elfognak és szoros őrizet alá véve szűk és komor börtönbe zárnak. Borzad a lelkünk, ha visszagondolunk arra a sok nyomorúságra, a melyekkel — Isten a tanunk — az egész világ előtt megvalandó ártatlanságunkat az osztrák kegyetlenség megkínította. A felségsértés bűnével vádoltak, hamis tanúkat szereztek, fogolytársainknak jutalmat ígértek, leveleink szövegét meghamisították s idegen, szemenszedett bíróság előtt, melyet számtalan törvényünk tilt, törvényt láttak Feletünk. Mit tehattunk, midőn az ősi jogok ily nyilvánvaló pusztulását, s a lélek mélyén lappangó dühnek az ártatlan életre leselkedő ortvámadását láttuk? Az isteni jószág kiragadott Bennün-

ZRINYI ILONA FELADJA MUNKÁCS VÁRÁT. — Pataki László festménye.

sére kiesztelt eszköz az országban. Gyászolnak az özvegyek és a szüleiktől megfosztott árvák és sokaknak ártatlanul kiontott vére Ábellel az égbe kiált. És még mindig nincs határa az osztrák kegyetlenségnek, még mindig nem lakott jól a sok vérrrel itatott zsarnoksomj, hanem uralom-vágyát kielégítendő, a Mi vérünkre is tör, más 82 előkelő, egyenkint felsorolt és hasonló kegyetlenségre kiszemelt kiváló honfiúval egyetemben.

Mi, független fejedelmek utóda, a közügyektől visszavonulva éltünk az országban s az édes hazának a pusztuláshoz közeledő állapotát gyakran könnyes szemmel szemléltük. S mikor nyugodt lelkiismerettel azt gondoltuk, hogy minden vesztély távol van Tőlünk s még a töprengés sem tudott valami közeledő rosszat sejtetni Velünk, ime egyszerre csak az osztrákok elhatározták, hogy az ország első nemeseit félreteszik az út-

ket, miként Dánielt az oroszlanok ketrecéből s a komor fogságból csodálatos meneküléssel kivezetteve biztos révbe vitt. Meghozták tehát távollétünkben ellenünk az igazságtalan ítéletet annyi tökéletlenséggel és igaztalan váddal telítve, hogy egy igazságos bírónak, a ki azt pontosabban megvizsgálja, világosan szemébe tűnik a rosszakaró lélekből származó, fonákul hozott ítéletnek igazságtalansága. Bevallja ezt egy pont az elitelendő ítélet vége felé, midőn azt hozza fel, hogy szigorú jog szerint (amint az ott ki van fejezve) az ausztriai uralkodó kevésbé volt kötelezve a pörnek ellenünk való megindítására. Tehát függetlennek tartja magát a törvényektől? Valamennyi törvényeink a hitlevéllel együtt hangosan szólnak az ellenkező értelemben, mert semmi joguk sincs a királyoknak arra, hogy nemeseket a törvénykezés rendes menetén kívül elítéljenek.

De nem tartotta vissza őket a szégyen pirja attól, hogy az előbb említett ítélet egy másik pontjában kimondják, hogy a királyi kincstár indította meg ellenünk a pört. Égbekiáltó! Meghajtottuk fejünket a hazai törvények előtt, ártatlanságunk tudatában biztosan s ismételtén sürgettük, hogy csakis a törvényes módon szolgáltatásnak igazságot. Semmikép sem vették figyelembe a törvényeket és Mi kénytelenek voltunk beletrödni abba, hogy idegen törvények szerint ítélkezzenek Felettünk. Mi világosabb bizonyítéka továbbá a mi ártatlanságunknak, minthogy fogolytársainkat, akik ugyanazon feljelentés alapján büntetésünként szerepeltek, semmi bűnben sem marasztalták el, hanem fölmentették és szabadon bocsátották?

Nem is sugalmazhatta azt a józan megfontolás, hogy ugyanaz a személy egymaga intézhetett egy olyan vakmerő, az országban támasztandó felkelésre irányított vállalkozást. Számüzve bolyong az igazság, ahol a léleknek előre elfogult dühe uralkodik. Továbbra is kérkedtek a hatalomvágy kifeszített vitorláival az ausztriai uralom büszke hajói, míg a bajainkban kicsapongó útját az isteni bosszú igazságos Charybdise, a megtorló csapás hullámaival el nem borítja. Nem akarja az isteni gondviselés ezt a szabad országot az ausztriai karmai között sinylődni, fosztogatásának továbbra is kitenni, amikor a késő utókorig példás kegyességgel úgy akarta, hogy Mi, kik a tervezett haláltól megmenekültünk és a többi fejedelem keresztényi jóindulata folytán az országba bejöttünk, a fegyveres felkelés élére állottunk. Olyannak teremtette a természet a magyart, hogy nemes lelke a gyalázatot eltűrni nem tudja s hogy a szabad ország szabadságában született emberek a szolgálatot a kegyetlen halálnál is kegyetlenebb dolognak tartják. Hadd lássa tehát a keresztény világ a magyar nemzet fegyvereinek igazságát, és mialatt az előbbieknél alapján igazságos ítélettel mérlegeli az ősi szabadságunkra törő vészhozó ausztriai ház eljárását, határozza el, hogy a szabadságában méltatlanul és igazságtalanul megsértett népet jóindulattal és segítséggel támogatja. Mi — mert már nem lehet továbbra is hinnünk a hitleveleiket annyiszor megszegőknek — édes hazánknak, amely mindazt magában foglalja, ami mindnyájunknak kedves, az ausztriai iga alól való felszabadítására életünket, javainkat az utolsó csepp vérig önként felajánljuk, s Isten, az angyalok, a szentek s a keresztény világ előtt tiszta lelkiismerettel kinyilatkoztatjuk, hogy nem nagyra-vágyás, haszon vagy magándicsőség céljából fogtunk fegyvert. Harcolni fog velünk — Istenben a reményünk — maga az ég, és nem róván fel a megalázott népnek közönséges bűneit, mikor az igazságos ügynek oly sok baj közt ingó sajkáját a hitványabb törekvések oceanjára bocsátjuk, a gondviselés támogató szelére bízva régi boldogságunk biztos kikötőjéhez fogja elvezetni.

A KURUC-KÖLTÉSZETRŐL.

A kurucköltészet, mely tárgyát, hangját kora közéletéből meríti, abból a közéletből, melyet kuruckornak nevezünk, kiválólag népies. A költészet a régi krónikások nyomán halad, amennyiben híven megőrzi az eseményeket, kezdve a legkisebbtől, fel egész a legfontosabbakig; de új irányt jelöl a hang, a kifejezés, a költői élénkség s egyszóval mindaz, mit igaz poézisnek nevezünk.

A nemzet háborúja volt ez. A magyar nép a magáénak érezte ezt a fényes küzdelmet, a magáénak ennek diadalát és dicsőségét, bánatát s bűjűt. A maga erejével, hősi vitézségével s hiv hazaszeretetével teljesen egyedül áll ki a küzdőtérre.

Nem érzi elhagyatottnak magát, mert nem szorúl senkire. Ennek az erős önbizalomnak, a magára vonatkozásnak ez a gondolata és tudata tükröződik vissza a kor költészetében.

Ez a költészet pedig nemcsak nemzeti, hanem világirodalmi szempontból is igen érdekes. Sem a történelem, sem az irodalom nem beszél olyan politikai mozgalmakról, melyek nyomában oly gazdag, oly szép költészet fakadt volna. A világ irodalom valamint Zrinyinek nem tudja felmutatni párját, kiből a költő és a katona még eddig nem látott módon a legnagyobb genialitással egyesült, ép úgy nem mutat olyan népköltészetet, melyben a politika és hadi élet anynyira összeforrt a költők s a nép szívével.

Költői módon esetelik a mindennapi életet, a gazdasági s társadalmi állapotokat, vallást, a szerelmet s mindent, mi megragadja képzeletüket, mi megszólaltatja lantjukat. Nincs mozzanata az életnek, mely vonatkozást ne keresne a változó szerencsével folyó háborúra.

Ez a népköltészet a magyar irodalomban első helyet foglal el. Kezdetét az 1664-iki évre tesszük, Zrinyi Miklós halálának évére. A nagy hős halálában a magyar szent ügye pusztulását, saját sorvadását látja. Egy pillanatra némán áll a nemzet, hisz fő nélkül a test sem dolgozhat, hogyan boldoguljanak most ily válságos időben. De a magyar Istenéhez fordul, csak benne bíz «és nem más senkiben.» Két ének siratja el Zrinyit s innen a jó szerencse s a balsors minden egyes mozzanatát a költészet különböző fajaiban megörökítik a nép ismeretlen költői. Nehány elbeszélő költemény mellett különösen a ballada s a dal tolul előtérbe gyönyörű alkotásaival.

A Thököli haditanácsáról szóló ének tartalma az, hogy Thököly a császár által felajánlott békét bemutatja vezéreinek, kik arról természetesen hallani sem akarnak. Érdekes ennek a költeménynek az előadása; nem az elbeszélő költészet rendes formáját használja, hanem az ennél sokkal hatásosabb drámai alakot. Minden vezér maga felel az ajánlatra; az egyik nyugodtan, a másik már hevesebben, a harmadik pedig szenvedélyesen kell ki az ajánlat ellen s szinte ditirambus hangjáig emelkedik.

De az éposznál sokkal nevezetesebb és jelentősebb helyet foglal el a ballada. Különösen a képzelet-izgató tárgyakat kedvelik. A költeményekben a magyar ember kedves eszménye vonul végig ez a magyar katona. Örül ha háborúba mehet, ha kedves hazájának szolgálatot tehet s az ellenséget megzavarhatja. A személyes bátorságban lát csak igaz dicsőséget s ez lelkesíti minden csatájára. Az ellenséget lenézi, csüfolja, egyetlen jó tulajdonságát sem ismeri el s szánalmat nem ismer, kiméletet nem gyakorol.

A kuruckorban három egymástól élesen megkülönböztethető időszakot különböztetünk meg.

Az első a Wesselényi kora, mely erősen protestáns jellegű; a vallásos termékek javarésze ebből a korból való. Legmeghatóbb valamennyi ének között a kassai prédikátorról, *Czeglédi István* haláláról írott ének. Minden protestáns papnak meg

kell jelennie a pozsonyi vértörvényszék előtt. Czeglédi István prédikátor uram is kocsira ül, nagybetegen, fáradtan hajtat Pozsony felé, de az irgalmas Isten elszólítja útközben a földi «igazságszolgáltatás» bosszúálló keze elől. S utána a katolikusok még nagyobb embertelenséggel látnak embertársaik kiirtásához. Ezt a szomorú kort, mely Szelepcsényi György primás nevével szoros kapcsolatban van, egy jellemére teljesen más kor váltja fel.

Ez a második időszak a Thököli kora. Költői termékei mind a törökgyűlöletből fakadnak; politikai pártállását tekintve teljesen Zrinyi hatása alatt áll, ki a török kiűzését legfőbb feladatának tekintette. A török ellen irányul e kor legszébb balladája az *Oláh Geci*, mely a hős erős lelki fejlődését, átalakulását, eleven, drámai kép-

BERCSÉNYI MIKLÓS.

ben mutatja be. A magyar kedvenc állata a ló, biztatja a harcost, hogy menjen a törökre, üldözze s szabadítsa meg a félholdtól hazáját.

A harmadik kor Rákóczi kora. Teljesen eltérő az előzőektől. Semmit nem tekint, csak a magyart nézi. A törökgyűlölet mellett a németgyűlölet is éles kifejezést nyer a Rákócziak tulajdonított «ne higj magyar a németnek» kezdetű nótában. A magyar belátta, hogy az osztrák nem csak hogy nem akar, de nem is tud segíteni.

A hazafiság s a gyűlölet egyformán befészkeltek magukat a szíveikbe. A «hajas» szomszéd nem házunk megmentését, hanem annak lerombolásán fáradozik. A esatázók vakon rohannak az ellenségre, a költők az elkeseredettség hangján kiáltják oda a németnek, hogy «verje meg a Jézus Krisztus!»

De a nemzet kimerült. A kuruc katonából bujdosó szegény legény lett; a vezető emberekből pedig emigránsok. Károlyi Sándor megköti a szatmári békét, Rákóczi pedig hí kamarásával, Mikes Kelemennel elindul száműzetésbe, messze Törökországba. A nagy szabadsághős Rodostóban telepedik meg s a derék Mikes nagy szomorúsággal írta 1735 nagypéntekjén édes néniének:

... A mitől tartottunk, abban már benne vagyunk. Az Isten árvaságra téve bennünket, és kivéve ma közülünk a mi édes urunkat és atyánkat...

Vértes József.

HYPATIA.

Történelmi regény az V. századból.

Irta Kingsley Károly.

Az ifjúság számára átdolgozta Zigány Árpád.

— Nem tudom, — dadogta Philammon boldogan. — Ah, de mégis! Mintha azt mondta volna, hogy Judith a neve.

— Tudom már! Hypatia portásának a felesége. Ájtatos, derék asszony, csak kár, hogy a férje pogány. Jól cselekedtél, fiam! Most hozzátok be a zsidó foglyokat... De még se! Eresszétek őket haza: holnap őket is kiverjük a többivel együtt a városból.

Csönd lett. A diákonusok és presbiterek meg-hökkenve néztek össze. Cyrill pedig ünnepélyesen folytatta:

— A zsidó rabbik itt jártak nálam és békét kértek. Én megadtam nekik, de ők megcsaltak és megszegették a frigyét. Most tehát eléri őket az Úr keze. Egy óra múlva, mikor már ismét csöndes lesz a város, menjen mindenki a kerületébe és készítse elő a népemet. Holnap virradóra harmincezer emberre van szükségem. És estig megtisztítom velük Alexandria utcáit a zsidóktól. Menjetek!

Egyetlen hang se felelt a komoly szavakra. A diákonusok és presbiterek szótlanul sarkonfordultak és mentek a parancsot végrehajtani. Philammon is velük akart menni, de Cyrill megállította:

— Maradj itt, fiam. Te még nem ismered a várost és eltévedhetnél. Pedig szükségem lesz rád is, mert holnap dologtevő napra virradunk.

Philammon ott aludt el egy sarokban, Cyrill

szobájában. Mikor az ég szürkülni kezdett keleten, maga a pátriárka rázta fel őt, mondván:

— Kelj föl, fiam és lásd, hogy mekkora az Úr hatalma! Tudna-e Orestes, a prefektus három óra alatt talpra állítani harmincezer embert, akik örömmel halnak meg érte?

— Mint ahogy mi teérted! — zúgott a tömeg szilaj lelkesedéssel.

— Nem én értem, hanem Isten országáért! Ez történt az első napon, melyet Philammon Alexandriában töltött.

IV.

A zsidó Diogenes.

Másnap reggel öt óra tájban Raphael Aben-Ezra már ébren heverészett ágyában s hol ásitozva lapozgatott egy régi zsidó kódexben, hol pedig Bran nevű hatalmas szelindekének a füleit hú-

SZENT-ÁGNES BAZILIKÁJA; BIZÁNC-KORABELI KERESZTÉNY-TEMPLOM.

zogatta unalmában. Majd falhoz csapta a kódexet s felkényökölve párnáin, töprenkedni kezdett:

... Azt hiszem, legokosabb lesz, ha fölszedem a sátorfámat és tovább állok... Ez a Hypatia veszedelmes leány. Addig jártam az előadásaira, hogy végre szinte beleszerettem... Hahaha!... Zsidó vőlegény — görög menyasszony! Ostobaság még csak rá gondolni is!... Hanem azért mégis örültem, mikor az a gyáva Orestes megvallotta, hogy nem meri elfogadni a Hypatia feltevéleit. Mózesre és valamennyi prófétára: az lett volna ám csak az igazi tréfa, ha ez a félbolond Orestes csakugyan föltámasztotta volna Zeust Olympos egész zsinatjával s beültette volna Hypatiát a Serapeiumba, mint Hera istenasszony papnőjét!... Szerencse, hogy így történt, mert ha nem, előbb-utóbb engem vitt volna a romlásba ez a leány... Azt hittem eddig, hogy jó szemmél néz rám, de most már látom, hogy szívtelen és nagyraavagyó... bibor-palástról, császári koronáról álmodik...

E pillanatban belépett a szerecsen rabszolga-fiú és jelentette, hogy Miriam, a vén zsidó asszony van itt. Jóformán még a szavait se végezte be, mikor már Miriam berontott a szobába s kilökvén a fiút, becsukta mögötte az ajtót.

— No, mi az, öreg? — kérdezte Raphael csodálkozva.

— Te még az ágyban vagy?! — rikácsolta a vén asszony magából kikelve. — Hát nem kaptad meg a levelemet tegnap este?

— Valami levelet láttam az asztalon, mikor haza jöttem, — felelte Raphael vállat vonva, — de nagyon álmos voltam és föl se bontottam... ahol van ni, add csak ide, anyám! Ha jó az újság, akkor most se késett el; ha pedig rossz akkor úgyis elég korán jött!

— Ó, Raphael Aben-Ezra! — tört ki a vén Miriam elkeseredve, — hogy lehetsz így cinikus, semmivel nem törődő? Hogy tudod elnézni, hogy népedet, Jehova választott népét kifosztják, meggyalázzák a pogány kutyák? Mondom neked s meg is irtam abban a levélben, hogy Cyrill megesküdtött, hogy holnapra virradóra egyetlen egy zsidó se lesz egész Alexandriában!

— Hát annál jobb a zsidókra nézve! — felelte Raphael vállat vonva. — Úgyis megúnták már velem együtt ezt az örökös zaklatást, jobb lesz hát, ha egyszerre végét vetjük a torzsalkodásnak és mindnyájan elmegyünk.

— Ó, fiam, fiam! — tördelte a kezét Miriam, — hogy beszélhetsz így? Az utcákat már mind elállták a Cyrill emberei. Halod-e a tombolást, az üldözöttek sikoltzásait? Az Ágnes-bazilikánál már megkezdték a támadást és hajtják, kergetik házaikból a boldogtalanokat, a te népedet, a testvéreinket!

— Ah, de ebbe már én is beleszólok! — kiáltott föl Raphael hevesen s kiugrott az ágyából. — Hé, fiú! hamar a kardomat!

A fiú helyett az egész ház népe berohant s kétségbeesett jajveszékéléssel esett térdre Raphael előtt, könyörögvén, hogy mentse meg őket a biztos haláltól.

— Nincs itt halálról szó! — átkozódott Miriam. — A képmutatók nem bántanak senkit, sőt fegyverük sines! Cyrill megparancsolta, hogy csak ki kell üzni a zsidókat a városból, de vért ontani nem szabad. És a papjai ott vannak a csöcselék között s nem engednek meg semmi-féle erőszakoskodást. Vége Izraelnek, oda az én népem élete és megszámláltattak a mi napjaink!

Raphael oda szaladt az ablakhoz és letekintett az utcára. Mint a fölzavart méhkas, úgy zsi-bongott, zúgott, hullámozott a csöcselék odalent. A szerencsétlen zsidók kisebb-nagyobb csoportokban menekültek; a nők és gyermekek sirtak, jajgattak, átkozódtak, a férfiak zordonan, kellenlül vonultak odább; arra nagyon büszkék voltak, hogy sirjanak, arra pedig nagyon óvatosak, hogy ellentálljanak.

A házakba minden oldalról betört a csöcselék. Az ablakokból ledobálták a bútorokat, edényeket,

a drágább holmit pedig úgy vitték el a vállukon és aztán újra visszajöttek rabolni, mert Cyrill szabad prédát engedett nekik. Csak erőszakoskodni, vért ontani nem volt szabad s a papok és barátok teljes egyházi ornátusban jártak-keltek a csöcselék közt, elejét vévén minden kihágásnak és garázdálkodásnak.

Raphael komoran állt az ablaknál és mit se szólt. Kétszer-háromszor is látta, hogy a papok gyöngéden, sőt szeretettel fogtak kézen egy-egy zsidó fiúcskát, aki a nagy zürzavarban eltévedt

PHILAMMON EGYETLEN ÖRÖLCSAPÁSSAL LEÜTÖTTE.

és nem találta a szüleit, rokonait. Látta, hogy a fanatikus remetek, akikkel talán a prefektus liktorai vagy pretoriánus katonái se bírtak volna, ölükbe vették s úgy becézgették a zsidó fiúcskát, azoknak a fiait, akiket hajlékuktól, mindenküdtől megfosztottak... Valóban oly hatalom volt ez, amellyel sem a zsidó, sem a pogány világ nem mérkőzhetett: a fanatizmus hatalma, amely a prgányt is szereti és gyámolítja, mihelyt látja, hogy gyöngé és erőtelen.

— Menekülj innen, anyám, — szólt végre Raphael. — Jó tíz perce telik, míg a csöcselék ide ér, addig egerútát vehetsz. Én már csak itt várom meg őket s addig is nézem ezt az Exodust, a zsidók második kivándorlását Egyiptomból.

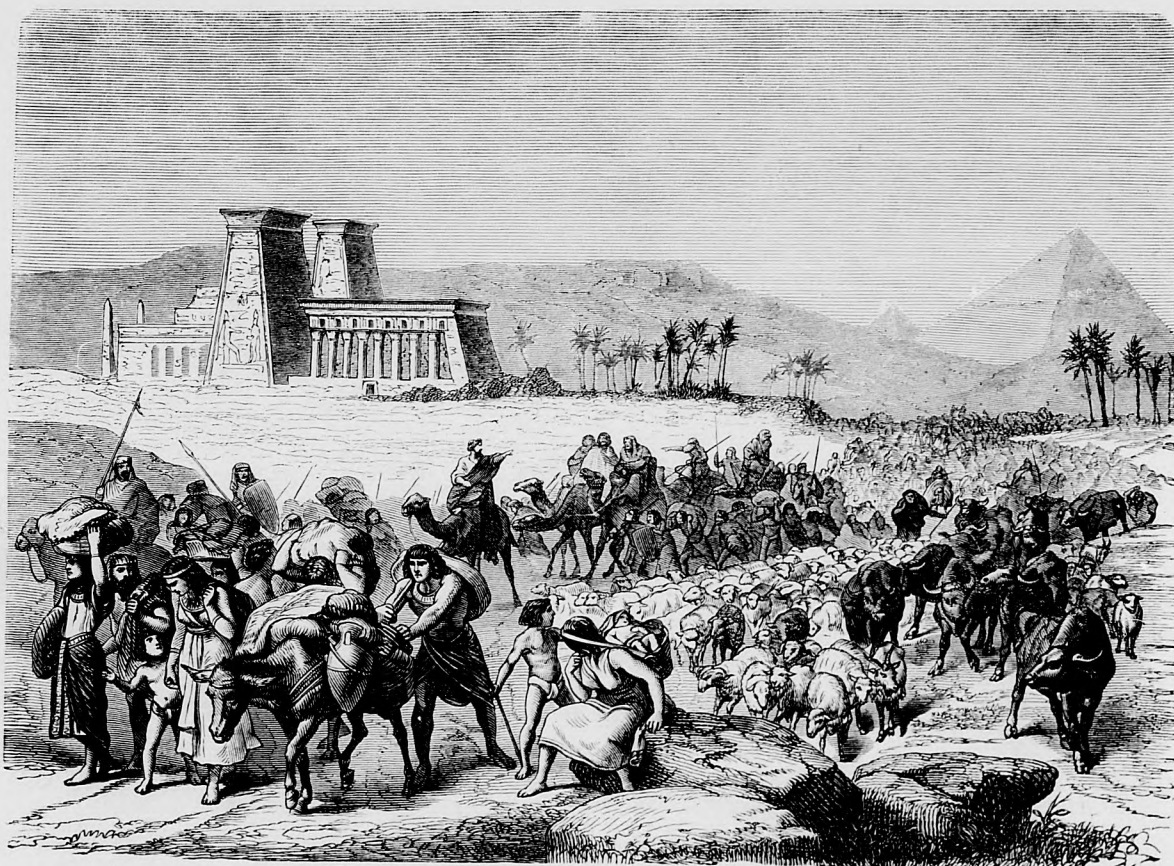
— Ó, mennyivel más ez, mint az első volt! — kesergett Miriam megtörtén. — Akkor cimbalomszó mellett, hangos énekszóval, diadalmasan vándoroltunk a Vörös-tenger felé! Akkor minden zsidónő ékszereket, arany- és ezüst-edényeket, drága szöveteiket kért kölcsön a szomszédjától s kincsekkel megrakodva indult az új hazába.

— Most pedig kamatostól visszafizetjük a

sen félre lökte a papot, de ebben a pillanatban egy fiatal szerzetes egyetlen ökölcsapással leütötte.

— Föl mered emelni a kezedet Isten fölött szolgáljára? — kiáltott föl Philammon fölháborodva, — mert ő volt az — s kikapván a bandita kezéből az ékszeret, messze elhajította a tömegközé.

— Ne legyen rajtad áldás, mint a Judás harminc ezüst pénzén! — folytatta megvetően s

AZ EXODUS: A ZSIDÓK KIVONULÁSA EGYIPTOMBÓL.

kölcsönt, — felelte Raphael cinikusan. — De úgy kell nekünk, miért nem hallgattunk Jeremiás intó szavára s miért jöttünk vissza ebbe az országba, amelynek annyi kincsel adósai voltunk.

Mig Raphael ezt mondta, az utca túsó felén gyönyörű zsidó leány szaladt ki a házból és sikoltozva menekült három-négy részeg csavargó elöl, akik nyomon üldözték. Az egyik már megragadta a leány hosszú, fekete haját, a másik pedig elkapta a vastag arany láncot, melyet a leány a nyakán viselt és le akarta róla tépni az ékszeret, mikor egy pap oda lépett és megfogta az útonálló karját. A fickó azonban vagy részeg lehetett vagy a kapzsiság elvakította, mert dühö-

utat nyitván a menekülő zsidó leánynak, rajongva kiáltott föl:

— Le a zsidókkal! Átok a kincseikre!

Raphael elmosolyodva nézte ezt a jelenetet, mig Miriam szörnyűködve siránkozott népének kegyetlen sorsán.

— A szerzetesnek igaza van, anyám, — szólt végre Raphael. — Nem harcolhatunk azokkal, akik így megvetik a pénzt, az aranyat, melyet mi bálványozunk.

— Mit akarsz itt? — kiáltott Miriam hevesen megragadva Raphael karját. — Miért nem menekülsz?

— S miért nem menekülsz te? — kérdezte Raphael nyugodtan.

— Az én útam biztos, — felelte Miriam. — Kerted végében van a csónakom a csatornán s én itt maradok Alexandriában. Az ékszereimet, kincseimet mind elástam; mentsd meg te is, ami még megmenthető és jer velem!

Raphael nem felelt, csak nézte az utcán tomboló csöcselék munkáját. Majd kis vártatva sóhajtván mondta:

— Hiába minden! Nem lehet ellentállni a tömegnek, melyet a papok úgy igazgatnak, mint hadvezérek a sereget... Hallod-e, Miriam, Jonathas leánya...

— Ne így hívj engemet, már mondtam! — vágott közbe Miriam könyörögve. — Szólíts anyádnak.

— Az mindegy most, hogy minek szólítalak. Csak azt akartam mondani, hogy ebben a kis vasas ládában elég kincs van, hogy megvehessed rajta fél Alexandriát. Vidd el. Én is megyek.

— Velem?

— Dehogyan veled! Ki a világra! Megúntam már a jómódot. Az a szerzetes megtanított valamire: hogy a pénz, a kincs semmi — koldus akarok lenni.

— Koldus?

— Az. Ha nem akarnám is, koldussá tenné ez a csöcselék. Erényt csinálók hát a szükségből és neki vágok a széles világnak. Nincs senkim és semmim, csak ez a kutyám... Úgy-e, Bran, eljössz velem? Éljen az új Exodus!

A kutya vigan szűkülve csóválta meg a farkát, amint a gazdája megsimogatta. De Miriam hallani se akart erről az örült tervről.

— Jer velem a prefektushoz, — mondta könyörögve, — egy hajszálad se görbül meg és félvagyondat megmentheted.

— Éppen ezt nem akarom. Úgy utálok a prefektust, mint a döglött tevét vagy a keselyűt, amely fölfalja. Aztán meg jobb is, hogy elmegyek, ha másért nem, hát — Hypatia miatt.

— Micsoda?! — sikoltott föl Miriam elszörnyedve, — talán csak nem?...

— Nem, légy nyugodt. De éppen azért megyek el, hogy fölszabaduljak a varázsa alól. Elmegyek Italiába, a Heraclianus hadával... Ott legalább mindent elfeledek. És te hol leszel?

— Itt, Alexandriában, — felelte Miriam. — Eudaimon ad szállást, annak a pogány leánynak a portása.

— Helyes. Vidd el hát a kincseimet és siess.

— Megvan-e mind? Köztük van-e az a fekete agát-talizmán?

— Honnan tudod, hogy volt ilyen talizmánom? — kérdezte Raphael meghökkenve és elszápadt.

— Honnan tudom? — kiáltott föl Miriam szorongva. — Miért mondd, hogy volt? Talán már nincs meg? Ah, tudom! — sikoltozott kétségbeesve, — bizonyosan odaadtad annak a pogány leánynak!

— No, ha mindent tudsz, hát már megvallom, hogy ezt is eltaláltad, — felelte Raphael vállat

vonva. — De mit érdekel annyira az a talizmán? Hisz csak a fele volt meg!

— Ah, a fele! Mert a másik fele... a másik fele...

Itt Miriam hirtelen elhallgatott, majd a haját tépve, szinte őrjöngött vad haragjában.

— Hát neki adtad?! — hörgött fogsíkorogva. — De visszaszerzem tőle, ha a szívét kellene is kitépniem vele... Ah, átkozott pogány, nem fogsz ékeskedni az én talizmánommal...

— A te talizmánoddal? — csodálkozott Raphael. — Hogy lenne már a tied?

— Ó, fiam, bocsáss meg! — szólt Miriam hirtelen, alázatosan. — Azt se tudom, mit beszélek. De látod, ez a nagy szerencsétlenség...

DIOGENES MÁRVÁNYFEJE.
(Róma, Villa Albani.)

Göresös zokogásra fakadt, lassan oda ment Raphaelhez, nagy szeretettel nézett rá pár pillanatra, aztán megsimogatta az arcát reszkető, aszott kezeivel, hóna alá vette Raphael kincsesládáját és megtörve, búcsúzás nélkül kiment a szobából.

— Na, csak hogy elment! — sóhajtott Raphael megkönnyebbülten. — A látogatók pedig közelnek, élükön a fiatal szerzetes... Rajta hát, Bran, induljunk mi is a nagy útra. Próbáljuk meg a Diogenes sorsát. Annak is volt kutyája, van hát nekem is. Ami egyebem van még ezenkívül, attól mindjárt megszabadulok.

Lassan lement a lépcsőkön s megállván a pitvar szűk folyosóján, így köszöntötte a csöcselék, mely éppen akkor törte be az ajtót:

— Üdvözöllek benneteket, érdemes barátaim! Csak bátran előre, a pincém tele van jó borral, a konyhám és kamráim finom eleséggel, főtt a szobámban pedig találtok sok apróságot, amit érdemes lesz emlékül haza vinni. Mindenekelőtt

azonban melyik volna hajlandó közületek ruhát cserélni velem? Szent rongyaiért örömmel adom oda ezt az indiai selyemből szőtt köpenyvet... Nos, uram, hát cserélünk?

Philammon, akinek ez a beszéd szólt, megvetően földre akarta lökni a zsidót, de Raphael fenyegetően fölemelte a kezét és nyugodtan így szólt:

— Vigyázz, uram. Ennek a törnek a hegye meg van mérgezve, a kutyám pedig igazi briton szelindek, ha mit megfog, el nem bocsátja többé, ha agyon verik is. Mondtam, hogy szívesen cserélek ruhát bármelyitekkel, de ha megtagadjátok ezt a kérésemet, az első, aki hozzám nyúl, a halál fia!

Raphael arcán akkora elszántság tükröződött, hogy a közel állók mind visszahökkennek és maga Philammon is tétován állt ott. Nem mintha félt volna, hanem érezte, hogy ez a zsidó valami-képpen fölötte áll, mert nemes méltósággal türi az erőszakot, amit a szeretet vallása nevében követnek el rajta.

— Én cserélek veled ruhát, zsidó kutya! — ordított egy toprongyos alak a csöcselékből.

— Én meg örökös adósod leszek, nemes férú! — felelte Aben-Ezra. — Jer velem ebbe a szomszédos szobába... Ti pedig végezzétek a dolgokat. Vigyázzatok, az a porcellán-váza háromezer arany dénárt ér, amíg egész: ha összetörtétek, felpolturát se kaptok érte.

S mialatt a neki vadult csöcselék tört, rombolt és rabolt, Raphael nagy lelki nyugalommal vetette le drága köntösét, melyért cserébe egy rongyos tunikát meg egy likas szalmakalapot kapott.

(Folytatása következik.)

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

A szabadkai közs. főgimnáziumnak gyásza van. Meghalt Gaal Ferenc tanár, aki két év óta működött ennél az intézetnél s 28 éves volt. Az elhunyt fiatal tanár egyike volt a leglelkesebb tanároknak, aki meleg szívével és szerető modorával mindenkinek a szeretetét megnyerte. Buzgó és áldásos társadalmi és irodalmi működést fejtett ki. Egyik tanítványa a következő levélben adta tudtunkra a gyász hírt:

«Mélyen megrendülve tudatom önökkel, hogy Gaal Ferenc tanár úr tegnap este rövid betegség után meghalt. Gaal tanár úr 1875-ben született Diós-Győrött és több helyütt tanított, míg végre az 1900—901-iki tanévben Szabadkán foglalta el a német és magyar nyelvi tanszéket. Rövid két évi működése alatt is úgy a társadalom, mint tanulóinak kedvencévé lett. Mint esztétikus is kiváló volt. 1900 november 4-én a Szabad Lyceumban tartott «Petőfi és Heine költészetéről» felolvasást; munkatársa volt továbbá a «Balatonvidék»-nek több eredeti és (francia- és németből) fordított költeménnyel. Igen sikerült felolvasást tartott még Reviczky Gyula költészetéről. Iskolai ünnepélyeken ő mondta az emlékbeszédeket, melyek úgy hazafüti és szónoki hevüléssel, mint gyönyörű nyelvezetükkel elragadták a közönséget.

Mily sokat várhatott volna tőle a magyar irodalom és neki kellett alig 28 éves korában meghalnia! Nyugodjunk meg Isten rendelkezésében.»

Önképzőkori tudósítások. *A losonci magy. kir. áll. főgimnázium* «Kármán József-kör»-ének «B» csoportja 1903 április 29-én ülést tartott. Szavaltak: Czettel Izidor VI. o. t., Szenes Rezső V. o. t., Schenk Károly VI. o. t. Schvarcz Ferenc V. o. t., Mucsicska Béla VI. o. t. és Loez Jakab V. o. t. — *A karcaji ev. ref. gimnázium* önképzőkora 1903 május 3-án tartott rendes gyűlést. Reingewürz Lajos és Fogarassy Jenő VI. o. tanulók sikerült bírálatokat olvastak fel. Szavaltak: Tomanóczy Zoltán, Breuer Szilárd, Weinstein Péter IV. o. tanulók és Kirják Péter VI. o. t. Végül megállapították a június 8-iki ünnepély műsorát.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Tanulmányút Bosnyákország, Hercegovina, Montenegró és a Dalmát partvidéken címen írta meg Vértesi Károly, az ismert jeles útirajzíró a zombori felső kereskedelmi iskola útját. A szép nyelven megírt munka igen tanulságos módon ismertet meg bennünket e második Svájccal. Vértesi nem az útirajzírók némelyikének megszokott száraz hangján beszél, hanem igaz lelkesedéssel és a természet szépségei iránt kiváló fogékonysággal írja le a természet szépségeit. Könyvének érdekességét a néprajzi kitérések csak növelik. A könyvet 40 kép díszíti s annál is inkább ajánljuk az ifjúság figyelmébe, mivel a mű árából befolyó tiszta jövedelmet a szerző a zombori Schweidel József-szobor alapjának adományozza. A mű ára 1 korona 50 fillér; megrendelhető a szerzőnél Zomborban.

VEGYESEK.

Római fürdők. A mai fürdőkhez mérten rendkívül fényesek voltak a régi római fürdők. Márványmedencék, ezüstösövek, szobrok mindenütt. Agrippa, Titus és Nero közfürdőin kívül egész sereg magánfürdő volt. Caracalla fürdőinek, amelyeket bizonyos meghatározott órákban egyaránt megnyitottak a szenátorok és a nép használatára, 1600 márványülése volt, a Diocletianén pedig több mint háromezer. A falak mozaikkal fedték s azokon gyönyörű rajzok és színek. Ezüst csövekből folyt a víz ezüst medencékbe, melyekben a nép gyermeke is bátran fürödhetett egy kis rézpénzért. De ez a kényelem természetesen rossz hatással is volt az emberekre, amennyiben a meleg vízben kimerülten órákig henyltek és a borivásnak adták magukat. És ahová a rómaiak hatoltak, mindenütt fennmaradtak az ő fürdőkedvelésük és pompájuk maradványai vagy emlékei: a savoyai Aix, a provencai Aix, a pyrenei hegyek közötti Dax, Bagnères de Bigorre és de Luchon, a spanyol Alhama és Caldas, a svájci és a Bécs melletti Baden, a német Wiesbaden, az angol Barth (Aqua Solis) s a mi mehádiai Herkulesfürdők mind a rómaiakra emlékeztetnek. A római «Aqua» (víz) szó furdó nevében marad fenn; így például Acqui, Aiques, Aix, Ax és Dax. Mídon a római birodalom székhelyét a Keletre tették át, a brusszai fürdő (60 angol mérföld Konstantinápolytól) egyszerre nevezetessé lett. Ismerték ezt különben már előbb is s az ifjabb Plinius egy levélben kéri urát, Trajánt, hogy engedje meg neki e fürdő épületeinek helyreállítását. Konstantin császár pompásan fölépítette ezt a fürdőhelyet és «királyi fürdők»-nek nevezte. De a XII. vagy XIII. században e fürdőknek

csillaga teljesen letűnt és csak jóval később keltették új életre a brusszai fürdőt, amely a Keletnek ma is leghíresebb fürdője. Claudian 390 körül az enganei hegyekben fekvő Abano meleg kénforrásairól írt egy dicséret költeményt. Valószínűleg ez a dicséret buzdította Cassiodorust. Theodorik titkárát arra, hogy részletes utasítást adjon egy építésznek a romba dőlő abanoi fürdők teljes helyreállítására. S e fürdő mai napig fennmaradt, még pedig virágzó állapotban. Ugyanez a Cassiodorus engedélyt adott Winiswadnak, Theodorik egyik neves harcosának arra, hogy a bormioi fürdők használhassa köszvénye ellen. Eképp a bormioi vendékönyv első lapján Winiswad neve szerepelt volna 535-ben, ha akkor a fürdőlista fogalma már ismeretes lett volna. Theodorik unokája: Athalarik gót király pedig Priniscrinus nevű ezredésének adott engedélyt arra, hogy meglátogathassa Bajaet, melyet ez engedélyben szép fürdőhelynek nevez, víze — úgymond — csodás hatású és az egészségre nézve sokat ér.

A szekundába ponált Ibsen. Amit Petőfi a maga iskolai bizonyítványáról dalban megörökített, megénekelhetné a maga tapasztalatából Ibsen Henrik is. A hideg és boncoló elméjű norvég drámaíró nem volt jobb diák, mint a tüzeslelkű magyar poéta. Most valaki fölmutatta és nyilvánosságra hozta azt a bizonyítványt, amelyet a krisztianiai egyetem filozófiai fakultása 1850 szeptember 3-án az ifjú Ibsen tudományáról kiállított. Aligha tette az ablakba és az édes apját se nagyon örvendeztette meg vele. A bizonyítvány íme a következő:

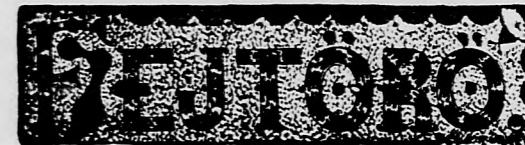
«Norvég dolgozatok	—	—	jó.
Fordítás latnból	—	—	jó.
Latin fogalmazás	—	—	elégleges.
Latin, szóbeli feleletek	—	—	közepes.
Görög nyelv	—	—	elégtelen.
Számítan	—	—	elégtelen.
Német nyelv	—	—	kitűnő.
Francia nyelv	—	—	jó.
Vallástan	—	—	jó.
Történelem és földrajz	—	—	jó.
Mértan	—	—	jó.

Felsőbb osztályba csak a javító vizsgálat sikeres letvése után léphet. Ez a vizsgálat megengedendő, mert a növendék nem tehetségtelen. 1850 szeptember 3. J. S. Welhaven, ezidei dékán.»

Mikor a nagy szegénységben küzködő fiatal Ibsen ezt a bizonyítványt kapta, «Katilina» című drámája már készen volt és előadásra is elfogadták. A rossz bizonyítvány útját szegte annak, hogy patikus legyen belőle, aminek készült, de az idő később igazolta, hogy a javítóvizsgálatra való engedelem megokolása helyes volt. Bebizonyult, hogy a növendék csakugyan nem volt tehetségtelen. Ibsen később, ha nem is az egyetemen, de annál határozottabban «javított». Érdekes, hogy a dékán, Welhaven maga is igen jelentékeny író, még megírta a szekundába ponált diák világra szóló dicsőségét. Igaz, hogy ezt nem görög nyelven és számtannal aratta.

Majom-emberek. Darwin nem éppen hízelgő tételnek az ember őseről új igazolására akadtak. A párisi Journal des Debats szerint fölfedeztek egy emberfajtát, mely szokatlan alacsony fejlődési fokon, majdnem állatiasan él. Új-Guineában, ezen az Ausztrália fölött fekvő nagy szigeten van a lakóhelye. Érdekes, hogy az egész fajta moocsarokban, teljesen vízi életet él s lakása is három méterre a vízből kiemelkedő cölöpépítmény. Elemükben, a vízben nagyon otthonosak: rendkívül ügyesen úsznak s a vízi

növényeket és más akadályokat roppant mozgékony-sággal kerül ki. Vízi életmódjuk folytán földönjáró képességük annyira elcsenevedett, hogy kemény talajon járni se tudnak, mert kisebbszódik a lábuk. Egy utazó, aki ezt az abgajámbonak nevezett törzset meglátogatta, azt mondja, hogy testük és arcuk nagyon majomszerű. Körülbelül oly nagyok, mint Ausztrália ismert beuszulottei, azaz alacsonyak s alsó, csipőalatti részeik aránytalanul kicsinyek. Lábuk egész sajtószerű alkatú: kicsiny, széles, lapos, gyöngye újjú, különösen a nők lábán vékonyok és gyöngék az újjak s oly mereven elállnak, mintha nem volnának izületeik. Egyáltalában a lábuk, melynek nincs lábikrája, olyan, mint a faláb. A térd izmai és inai nincsenek kifejlődve s a férfnál a bőr ezen a tájon ráncosan lóg le. Valószínű, hogy ez a törzs valaha szárazföldi volt, de nem tudván így megélni, a létért való küzdelem ráparancsolta a vízi életmódot.

Jellege: Fejtörő az elme sportja.

Természettajzi kérdés:

Hogyan hívják azt az ősidőkben élt, ma már kihalt állatot, mely a foghíjasok rendjébe és a páncélos állatok családjába tartozik? Elefánt nagyságú volt és Braziliában élt. (Hollaki Ferenc.)

Földrajzi kérdés:

Hogy nevezik azt a hegyesoprotot a Grampian skót hegyláncban, melynek legmagasabb emelkedése a Ben Mac Dhui, a Spey és Dee felső folyásának völgyeiben? (Csizsár József.)

Számtani kérdés:

Ha egy bizonyos szám harmad- és negyedrészt egymással sokszorozzuk, a szorzat 108; melyik az a szám? (Szenzó István.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1903 május 17.

4. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Földrajzi kérdés: Mahaville; a hegy neve: Pedaratalagala. 2438 m. magas. — **Történelmi kérdés:** Szun-ci, 1644. XXI. dinasztia. — **Algebrai kérdés:** A keresett szám: 58. — **Képrejtvény:** Vöröstoronyi szoros.

Helyesen fejtették meg: Holesch Gyula, gr. Toldalagi Mihály, Grosz József, Frankl Emil, Hoensch Gusztáv, Faragó Andor, Bernhardt Jenő, Spiczter Gyula, Csurgay István, Licht Zoltán, Csillaghy László, Pinkóczy László, Van der Venne Arnold, Hólek László, Rombay István, Röck Gyula, *Fehér Antal*, Kiss Aladár, Polányi Béla, Baranyai Zoltán, Dobránszky Ede, Eisler Dezső, Binder Mihály, Hartmann Ervin, Gram Ferenc, H. Nagy Jenő, br. Villani Lajos, Vidor Dezső, Friedmann Ernő, Rácz Károly, Sipos Sándor, Borbély Endre, ifj. Fleischl Sándor, Kende Dani és Margit, Emmerling László, Gál István, Durkó Ferenc, Breuer Ernő, Grünspan Izsák, Szemző István, Székács György, Mauthner Imre, Popper József, Kovács Lajos, Jurenák Géza, Altstock Hugó.

A kitűzött könyvjutalmat (Lamb K. és M.: Shakespere mesék) *Fehér Antal* főgimn. IV. o. t., budapesti előfizetők nyerte meg.

A *Tanulók Lapja*-nak gyűjtése Rákóczi Ferenc hűbirtokának hazaszállítására és szobrára:

A *Tanulók Lapja* szerkesztősége — — — — — 20 K.
A nagyszöllői polgári iskola önképzőköre — — — — — 10 „
összesen: 30 K.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Olvasóinknak. Lapunk mai számát II. Rákóczi Ferenc emlékének szenteltük. Ezért kellett az *«Utolsó lantos»* folytatólagos közlését e számban megszakasztanunk.

B. G. Amint lapunk mai számából láthatja, mi sem feledkeztünk meg erről a napról. Minden magyar embernek a szíve fellobog, ha a Rákóczi Ferenc nevét hallja. — **I. H.** (Budapest). 1. A tornaverseny Esztergomban lesz. 2. Már teljesen elfogyott. 3. Az ősszel fog könyv alakjában megjelenni. 4. Részletfizetésre is kapható lapunk kiadóhivatalában. — **Melyik a jobb?** Ezt a kérdést hamarosan eldönteni nem lehet. Ahány ember, annyiféle az ízlés. Jobb, ha a kérdést föl sem vetjük. — **Studiosus.** Az a bizonyos ifjúsági lap néhány hónapi fennállás után megszűnt. Hogy hol kaphat belőle most példányokat, azt mi nem tudhatjuk. — **Septimus.** 1. Annak a könyvnek hetedik kiadása ebben az évben jelent meg. 2. Mai lapunkban megtalálja rá a választ. — **R. Gy.** 1. Az egész évfolyamon át tart. 2. Szerkesztőségi titok. — **G. I.** (Pozsony). Mint már egyszer, úgy most is csak azt üzenjük, hogy a diáksapka viselése nem egyéb, mint gyorsan múló divat. — **F. E.** (Trencsén). Egy rejtvény megfejtése is elegendő. — **I. R.** (Tisza-Szily). 1. Az a darab, amelyre ön gondol, Moretto spanyol írótól való, a címe: «Közönyt közönnel». Bessenyei György a «Philosophus» címen hasonló tárgyú vígjátékot írt. 2. A Moretto műve hasonlíthatatlanul jobb a Bessenyeiéénél. 3. Ma is műsordarabja a Nemzeti Színháznak. — **G. P.** (Lugos). 1. Az esperanto nyelvnek az a célja, hogy az egész világ népe e nyelven — mely különben az esperanto híveinek tanúsága szerint 1—2 hét alatt könnyen sajátítható el — érintkezzék egymással. 2. Nem kizárólagos, egyedüli nyelvnek akarják ezt előtérbe tolni, hanem a többiek mellett mint egy szükséges világnyelv szerepét akarják ráruházni.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

KATZERudvari
szállító.
Árjegyzék
ingyen.

Hazánk első és legnagyobb

Molykár Ellen

9922

Biztosító Megóvó Intézete

Iroda: VI., Ó-utca 42. szám.

Raktárok: VI., Ó-utca 42., 44. (saját ház), 45.
46. és Uj-utca 43. Budapest.

«Franklin-Társulat» könyvkiadóhivatalában Budapest IV., Egyetem-utca 4. sz. a. megjelent és kapható:

IFJÚSÁGI OLVASMÁNYOK.

Arany János. Kisebb költeményei. Kis nyolczad-réti kiadás. Vászonskötésben 5 K.
— **Toldi. Toldi szerelme. Toldi estéje.** Kis nyolczad-réti kiadás. Vászonskötésben 5 K.
— **Kisebb költeményei.** Első, Arany László által szerkesztett teljes gyűjtemény a hátrahagyott versekkel. Elzevier-gyémántkiadás. Két kötet. Díszkötésben 10 K 80 f.
— **Oszikék.** Elzevier-gyémántkiadás. Díszkötésben 3 K 60 f.
— **és Petőfi Sándor levelezése.** Elzevier-gyémántkiadás. Díszkötésben 5 K 20 f.

Baksay Sándor. Dáma. Történelmi korpék. Kinnach László eredeti rajzaival. Díszkötésben 6 K.

Deli (dr. Thallóczy Lajos). **Bácsy Jakab.** Regényes történet a XVII. századi hajdúvilágból. Thúry Gyula tizenöt rajzával. Vászonskötésben 3 K 60 f.

— **Virág Palkó.** Ifjúsági regény. Második kiadás. Neogrady Antal rajzaival. Díszkötésben 5 K.

— **Kenyér és becsület.** Regény a felserdült ifjúság számára. Neogrady Antal harmincz rajzával. Díszkötésben 5 K.

Gyöngyösi László. Arany János cete és munkái. Az ifjúság számára. Számos illusztrációkkal. Díszes kötésben 6 K.

Jókai Mór. Kis Dekameron. Válogatott beszédek. A serdülő ifjúság számára kizemelve s itt-ott módosítva. Neogrady Antal rajzaival. Negyedik kiadás Vászonskötésben 6 K.

— **A magyar nemzet története.** Regényes rajzokban. I. kötet. Ötödik képes kiadás. Kötve 7 K.
II. kötet. A mohácsi vésztől a szatmári békekötésig. Második képes kiadás. Kötve 6 K.
III. kötet. A szatmári békétől 1867-ig. Képekkel. Kötve 6 K.

Jósika Miklós. II. Rákóczi Ferenc. A serdülő ifjúság számára. Átdolgozta Gaal Mózes. Goró Lajos eredeti rajzaival. Díszes kötésben 4 K 40 f.

Költők Lugasa. Az újabbkori magyar költészet termékeinek képekkel díszített gyűjteménye nyolczvan művészi kivitelű illusztrációval. Hangulatos aquarell-czímekkel. Aggházy K., Gyulai László, Greguss Imre, Greguss János rajzai után. Pompás díszkötésben 8 K. Egyszerűbb vászonskötésben 4 K 80 f.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap.

ELŐFIZETÉSI ÁRÁK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

AZ UTOLSÓ LANTOS.

Regényes korrajz. Irta Gaal Mózes.

6

Az énekes felvette a zacskót, kinyitotta, egy darabot kivett belőle, a többit újra bekötötte s vissza adta.

— Allah sugározzon körül boldogsággal, szép hölgy, egy zechina is sok nekem. Gazdagságot nem vadász az énekes, annyi kell neki csak, mennyi egy napra elég. Csak azt fogadom el, amire reászolgáltam. Amit tőled elfogadtam, az is sok.

Zaira csodálkozott. Még nem talált embert, ki egy zacskó zechinát visszautasított volna.

— Hol van a hazád?

— Mindenütt és sehol. Ahova megyek, szivesen látnak, ahol megállok, ennem-innom adnak; ahonnan búcsúzom, áldással bocsátanak.

Zaira magához inté Hasszánt s megrendelte, hogy az énekest ne eressze még el, látni akarja. Hasszán meghajtotta magát s az énekessel együtt távozott.

Zaira nézett a távozó után. És eltűnődött azon, hogy lehet a világon ember, akinek sem apja, sem anyja, sem hazája, akinek nincs senkije és semmije ezen a világon.

Hasszán a pasa udvarába vezette a literátust. Egy sötét odú volt az ő kamarája, oda bekísérte s azt mondotta, hogy holnapután éjjel majd bemennek a börtönbe s meglátogatják az ő jó urukat.

— Mert lássa, literátus uram, Isten felvitte az én dolgomat. Isten vezérelt ide; Isten akarta, hogy Moré uram renegáttá legyen s hogy a leánya szive a fekete ábrázatú Hasszán felé forduljon. Isten mindent jól rendez el...

Zaira kiváló kegye, gyöngédsége nagy hasz-

nára volt. Eszébe sem jutott volna senkinek gyanúsítani őt. Törökül jól beszélt s a lant legjobb ajánló levele. Ez könyvitette meg az útját mindenfelé. Ha kardjával jön, százszor meghal ez útbán, mint énekes meg is gazdagodhatott volna. De ő nemcsak a törököt gyűlölte, hanem a török pénzt is.

Ezért nem fogadta el Zairától a zechinákat. Sebők nyugtalanul várta azt az időt, mikor Török Bálint uramat meglátja. Horpac türelemre intette:

— Vigyáznunk kell, literátus uram, mert ha észrevesznek valamit, a fejünk könnyen lerepülhet a vállunkról.

Megtanította a teendőkre, megmutatta az utat s ő maga is lekísérte az utolsó folyosóig. Ezen túl már nem mehetett.

Sebők ügyessége megtalálta a többit.

Mennyire meg volt lepve Török Bálint, midőn iródeákjára ismert a várva-várt idegenben.

— Édes fiam, jó Sebők deakom!

Ennyit mondhatott csak a nagy felindulásban.

Sebők szive megdobbant, midőn a hatalmas, erős Török Bálint helyett annak csak árnyékát látta. Körülnézett a szűk kamarában s szomorúan rázta a fejét:

— Szegény jó uram, ki hitte volna, hogy még ilyen sanyarú sorsra jut!

Elmondta a Szigeten történeteket, felesége halálát, gyermekei sorsát, a haza állapotát, mindent, ami fájhat egy rabnak s mégis jólesik, mert hazájából jön.

Török Bálintnak kellett figyelmeztetni a diákot, hogy tovább nem maradhat.

Nehéz szívvel váltak el.

Künn a folyosó végén már régen várta Hasz-